

Міжнародної науково-практичної конференції
«УКРАЇНА У СУЧАСНОМУ МІЖНАРОДНОМУ ПРОСТОРИ»
16-18 червня 2021 року, м. Одеса

Татакі Д. Д.

старший викладач кафедри міжнародних відносин та права
Державний університет «Одеська політехніка»
(Одеса, Україна)

Царюк Ю.С.

здобувач вищої освіти
Державний університет «Одеська політехніка»
(Одеса, Україна)

СХІДНИЙ ВЕКТОР ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ З КОРОЛІВСТВОМ БАХРЕЙН

Після Революції гідності зовнішня політика України спрямовувалась переважно у західному напрямку. Це легко простежити навіть за географією закордонних візитів перших осіб. Так П.О.Порошенко за п'ять років президентства здійснив сорок закордонних візитів і лише чотири з них були у східному напрямку. Ситуація дещо стала змінюватися з приходом до влади В.О. Зеленського: за перші два роки президент здійснив двадцять дев'ять закордонних візитів, з яких сім у східному напрямку (три до країн Перської затоки)[1].

На початку 2020 рік В.О.Зеленський відвідав Оман з приватним візитом. Поїздка не мала офіційного статусу, але через багаторічну відсутність візитів найвищого рівня між Україною та Оманом президент вирішив використати поїздку для зміцнення дипломатичних відносин.

14 лютого 2021, президент здійснив офіційний візит до Об'єднаних Арабських Еміратів. Цей напрямок більш традиційний для української зовнішньої політики: у лютому 2015 року П.О.Порошенко відвідував International Defence Exhibition в Абу-Дабі та зустрівся з прем'єр-міністром ОАЕ Мохаммедом ібн Рашид Аль Мактумом.

5 квітня В.О. Зеленський з офіційним візитом відвідав Катар, де сторони обговорили перспективи співпраці у сферах енергетики, продовольчої безпеки, інфраструктури та військово-технічної співпраці. А вже 6 квітня на сайті Президента України з'явилися накази про звільнення шістьох послів України. Серед інших, без своїх посад залишились посол у Королівстві Саудівська Аравія, Султанаті Оман та в Єменській Республіці В.Вахрушев (Указ №147/2021), посол в Республіці Ірак В.Недопас (Указ №144/2021) та посол України в Об'єднаних Арабських Еміратах і Королівстві Бахрейн Ю.Полурез (Указ №141/2021). Такі радикальні кадрові рішення, на нашу думку, є свідченням незадоволення вищого керівництва держави рівнем дипломатичної роботи в регіоні Перської затоки. Також, можемо припустити, що на рішення президента вплинув дипломатичний скандал з порушенням етикету

Міжнародної науково-практичної конференції
«УКРАЇНА У СУЧАСНОМУ МІЖНАРОДНОМУ ПРОСТОРИ»

16-18 червня 2021 року, м. Одеса

представниками української делегації, що може свідчити про низький рівень підготовки візиту. Порушення етикету може бути маркером низького рівня обізнаності з культурою, традиціями та історією країн, з якими Україна намагається розвивати політичну та економічну співпрацю.

Однією з таких недооцінених та маловідомих у нас країн є Бахрейн – невелике за площею (460 кв. км) та населенням (1,526,929 осіб) острівне Королівство, розташоване між півостровом Катар та північно-східним узбережжям Саудівської Аравії[2].

Королівство Бахрейн характеризується стабільним економічним розвитком, не дивлячись на уповільнення темпів зростання світової економіки та погіршення ситуації з продажем нафти на світовому ринку. Існує кілька причин збереження економічної стабільності, перш за все, це політика диверсифікації економіки, активна участь у міжнародних економічних подіях, розвиток людського капіталу (тобто рівень освіченості населення) та співпраця в рамках регіональної інтеграційної мережі. Наприклад, ще у 1970 р. Бахрейн приєднався до Організації арабських країн-експортерів нафти (ОАПЕК), створеної в 1968 році і яка об'єднала так звані другорядні експортери нафти із числа арабських нафтовиробників, а також імпортерів. Сьогодні ОАПЕК об'єднує 11 членів, у тому числі і великих постачальників вуглеводнів: Алжир, Бахрейн, Єгипет, Ірак, Кувейт, Лівію, Катар, Саудівську Аравію, Сирію, Туніс і ОАЕ [3]. З 1972 р. країна приєдналася до організації «Ісламська конференція», а також входить до засновників Ісламського банку розвитку з часткою в 0,14% від загального капіталу [4]. У 1981 році Бахрейн став членом Ради співробітництва арабських держав Перської затоки. Приєднання Бахрейну до інтеграційного блоку відкрило нові горизонти і можливості для економічного зростання держави, особливо приватного сектора. У 1983 р. держави-члени РСАДПЗ заснували зону вільної торгівлі, в якій переміщення товарів, вироблених цими державами, звільнялося від митних зборів, що стало першим кроком до економічної інтеграції.

Наступним кроком на шляху до встановлення міжнародних мирних зв'язків стало створення митного союзу в 2003 році. Пізніше держави поступово підійшли до питання створення спільного ринку, який передбачав би не тільки зняття всіляких тарифних і нетарифних бар'єрів, але і вільне переміщення людей і капіталу, а також гармонізацію економічної політики. Більше того, Королівство має підписані угоди про економічну, торговельну і технічну співпрацю і протоколи про наміри роботи в цих галузях із 31 країною. З групою країн (їх кількість становить 35) Бахрейн підписав угоди про заохочення і захист інвестицій, у тому числі з Великобританією, Німеччиною, Францією, США та Росією, що підтверджує стабільний і довготривалий розвиток держави саме в контексті партнерства та співробітництва з союзниками. Така кількість угод, підписаних Бахрейном з іншими державами,

Міжнародної науково-практичної конференції
«УКРАЇНА У СУЧАСНОМУ МІЖНАРОДНОМУ ПРОСТОРИ»
16-18 червня 2021 року, м. Одеса

говорить про високий рейтинг країни на регіональному та міжнародному рівні, в тому числі і як фінансового центру.

Серед 17 країн Близького Сходу Бахрейн традиційно займає одне з лікуючих місць за показником економічної свободи. У 2015 р. у звіті Doing Business Report Бахрейн знаходився на 53-му місці у світі і на 2-му місці після ОАЕ в арабському регіоні [5]. Завдяки сучасному стилю життя та легкості інтеграції у 2009 р. Королівство було визнано найбільш дружелюбною державою світу [6]. Бахрейн відрізняється високим рівнем толерантності та комфортом проживання.

До факторів, що впливають на досить високу конкурентоспроможність Бахрейну можна віднести такі:

- інвестиційне партнерство з країнами імпортерами та експортерами;
- розвиток транспортної інфраструктури, що дозволяє формувати розвинуту і сучасну логістично-транспортну мережу, будувати зручні офісні центри, житлові комплекси, ресторани та інше;
- висока функціональність банківської системи (діє статус міжнародного фінансового центру);
- вигідне законодавство стосовно міжнародного бізнесу, що дозволяє легко реєструвати та функціонувати компанії, що створює комфортне середовище для розвитку бізнесу;
- розвиток людського капіталу, оскільки для обслуговування міжнародних компаній потрібні висококваліфіковані спеціалісти (фінансисти, бухгалтери, юристи, перекладачі, аудиторі, а також шофери, секретарі, помічники та ін..);
- діяльність багатьох університетів.

Отже, незважаючи на обмеженість територіальних і людських ресурсів, Королівство прагне створити економіку сучасного типу. Політика диверсифікації економіки, співпраця в рамках РСАДПЗ, сприятливий діловий клімат, розвинена інфраструктура, наявність кваліфікованих кадрів – все це дозволяє Бахрейну зберігати конкурентоспроможність на світових ринках і в майбутньому.

Досвід розвитку Бахрейну протягом декількох останніх десятиліть переконливо свідчить про те, що навіть найменші країни можуть у тій чи іншій мірі забезпечувати відповідність своїх відтворювальних систем сучасному рівню розвитку світової економіки. Вони переконливо довели свою здатність досить швидко «підтягуватися» до світових стандартів організації економічних процесів. На прикладі Королівства Бахрейн можна спостерігати стрімкий розвиток держави, історія якої бере початок із розвитку перлової промисловості і продовжується розширенням нафтогазової. Бахрейн один із перших з арабських країн-експортерів нафти Перської затоки зазнав абсолютну нестачу рідких вуглеводнів як ресурсу сталого розвитку, однак подібне обставина не стало несподіванкою і правлячий режим зміг завчасно переорієнтуватися і

Міжнародної науково-практичної конференції
«УКРАЇНА У СУЧАСНОМУ МІЖНАРОДНОМУ ПРОСТОРИ»
16-18 червня 2021 року, м. Одеса

заздалегідь почав створювати схеми переходу до інших джерел накопичення, вишукувати альтернативні механізми підтримки національного відтворювального процесу. Перетворення королівства в найбільший банківсько-фінансовий центр для регіону Перської затоки, а певною мірою і для всього Арабського Сходу, заклало досить міцний фундамент активного функціонування бахрейнської економіки на поточному етапі. Успішний розвиток процесів економічної інтеграції дозволяє проводити сучасні реформи для населення держави та підтримувати дружні відносини і з сусідніми державами, і з країнами-лідерами, що в майбутньому матиме свій позитивний характер.

Пошвавлення зовнішньополітичної активності України у близькосхідному напрямку розширює можливості розвитку торгівлі та сфери послуг між Україною та Королівством Бахрейн. Як зазначалося вище, Бахрейн у наш час став перехрестям важливих економічних зв'язків і націлений на розвиток торгівельних відносин з іншими країнами. Україна, володіючи низкою товарів і послуг, що користуються попитом на світовому ринку, також потребує розширення географії своїх торгових партнерів. У цьому інтереси Бахрейну та України співпадають, тому розвиток взаємних торгово-економічних відносин між Королівством і Україною є важливим аспектом у розвитку їх відносин.

Головні проблеми у розвитку україно-бахрейнських економічних відносин полягають у:

- відсутності розвиненої правової бази у сфері захисту інвестицій, уникнення подвійного оподаткування, взаємної допомоги в цивільних і судових справах;
- практично повній відсутності політичної підтримки в Україні при реалізації проектів у сфері економіки, освіти, науки і культури;
- існуванні пропагандистських стереотипів щодо арабського бізнесу, ускладнюють розвиток контактів, в контексті проголошеної «боротьби з міжнародним тероризмом» [7].

Подолання цих проблем допоможе обома державам створити комфортне середовище для майбутньої співпраці, а також будувати спеціалізовану платформу для вигідного торговельно-економічного співробітництва. Так, за даними Посольства України в ОАЕ (Королівстві Бахрейн за сумісництвом), показники експорту-імпорту між обома державами мають досить обмежені результати для сторін. Наприклад, загальний обсяг двосторонньої торгівлі України з Бахрейном за результатами 2020 року склав 8 млн. 692 тис. дол. США. У 2020 році експорт товарів з України до Бахрейну становив 8,2 млн. дол. США, що на 33,8% менше порівняно з 2019 роком.

У галузевому розрізі найбільшу частку співробітництва між Україною та Бахрейном в економічному вимірі займає торгівля агропромисловою (понад 65%) та металургійною (близько 15%) продукцією. Експорт чорних металів та виробів з них у 2020 році склав 1,2 млн. дол. США. Експорт аграрної продукції

Міжнародної науково-практичної конференції
«УКРАЇНА У СУЧАСНОМУ МІЖНАРОДНОМУ ПРОСТОРИ»

16-18 червня 2021 року, м. Одеса

склав майже 5,5 млн. дол. США. Імпорт товарів до України з Бахрейну – 398,8 тис. дол. США, що на 25,6% більше ніж за аналогічний минулорічний період. Позитивне для України сальдо торгівлі товарами з Бахрейном склало 7,8 млн. дол. США.

Можна підвести підсумок, що незважаючи на масштабність, темпи і складність перетворень на світових ринках країнам вдалося зберегти велику частку товарообігу. Це, у свою чергу, може стати передумовою до більшого зближення України та Королівства Бахрейн у світовому політичному та економічному просторі. З огляду на націленість обох держав на диверсифікацію зовнішньоекономічних партнерів і підвищення конкурентоспроможності енергетичного сектора, можна говорити про відкриття спільних україно-бахрейнських підприємств для здійснення діяльності як в нашій державі, так і в Бахреїні.

Список використаних джерел:

1. Скільки міжнародних поїздок здійснив Зеленський за два роки на посаді // Слово і діло. 19 травня 2021. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/05/19/infografika/polityka/skilky-mizhnarodnyh-royzdzok-zdijsnyv-zelenskyj-dva-roky-posadi> (дата звернення: 30.04.2021).
2. The World Factbook: Explore all countries – Bahrain. URL: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/bahrain/> (дата звернення: 30.04.2021).
3. Організація арабських країн експортерів нафти. URL: <https://www.oaprec.org/Home/About-Us/Member-Countries> (дата звернення: 30.04.2021)
4. Країни-члени: Ісламський Банк Розвитку. URL: <https://www.isdb.org/bahrain> (дата звернення: 30.04.2021).
5. Ведення бізнесу 2015. Група Світового Банку . URL: <https://www.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business-2015> (дата звернення: 30.04.2021).
6. Найбільш дружні країни світу URL: <https://www.forbes.com/2009/11/30/worlds-friendliest-countries-lifestyle-travel-canada-bahrain-hsbc-chart.html> (дата звернення: 30.04.2021).
7. Торговельно-економічне співробітництво України з Бахрейном. URL: <https://uae.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/torgovelnno-ekonomichne-spirobotnictvo-ukrayini-z-bahrejnno> (дата звернення: 30.04.2021).